

351

SETEMBRE
2015

RÚSSIA A SÍRIA: ¿la vista posada a Ucraïna i Europa?

Nicolás de Pedro Investigador Principal, CIDOB

Rússia desembarca a Síria. El nivell i els objectius de la seva presència militar encara és incert, però el Kremlin sembla decidit a jugar un paper destacat en la nova fase de la guerra que s'està configurant aquests dies a Síria. L'agreujament de la crisi de refugiats o, més aviat, el seu recent impacte en el territori de la Unió Europea, tindrà una probable resposta militar euroatlàntica amb l'objectiu d'afeblir tant a l'autodenominat Estat Islàmic (EI) com al règim de Bashar al-Assad. Aquesta intervenció, encara per perfilar, pot propiciar algun tipus de solució en el **trencaclosques siria** que impliqui -almenys en el càlcul dominant aquests dies al món occidental- una Síria post-Assad fragmentada, però amb uns nivells mínims d'estabilitat. I davant d'un escenari així, Moscou no vol quedar fora de joc ni deixar passar l'oportunitat que representa pel que fa a la crisi d'Ucraïna i el seu enfrontament amb Occident.

La relació del Kremlin amb els Assad és longeva i, en temps recents, Moscou ha estat, juntament amb l'Iran, el principal agafador del règim de Damasc tant en termes diplomàtics com de subministrament d'armament i assessors. Al setembre del 2013 -és a dir, en el context previ a la intervenció militar russa a Ucraïna-, el Kremlin ja va donar una important bombona d'oxigen a Bashar al-Assad amb el seu **pla per a la destrucció de l'arsenal químic** del règim siria. Aquesta proposta russa va contribuir al fet que es no es produís llavors l'anunciat atac aeri liderat pels EUA. Convé recordar que la suspensió d'aquella operació va ser resultat, sobretot, dels propis dubtes de l'administració Obama, en els càlculs de la qual Rússia no jugava, en absolut, un paper destacat.

Llavors, com ara, Moscou intentava evitar la caiguda del seu principal interlocutor al món àrab. Des de la perspectiva del Kremlin, Occident recorre sistemàticament, al canvi de règims ja sigui per intervenció directa (Líbia) o per **"inducció estratègica"** (revolucions de colors, primaveres àrabs) amb finalitats geopolítiques emmascarades sota una narrativa de promoció de la democràcia i els drets humans. Una percepció que alimenta un clima proper a la paranoia en un Kremlin amb mentalitat de **"fortalesa assetjada"** i tendència a interpretar qualsevol esdeveniment en clau conspirativa.

Amb relació a Síria, un dels greuges que sol citar Moscou és el de Líbia i la utilització de la **resolució 1973** del Consell de Seguretat de l'ONU (març de 2011) -que

establia una zona d'exclusió aèria i apel·lava per primer cop i explícitament al principi de responsabilitat de protegir-per fer caure el règim de Gaddafi. No obstant això, Rússia pot ser més flexible del que s'esperava: no s'ha de donar per fet, i aquesta idea és central, que Moscou no estaria disposada, segons les circumstàncies, a negociar una sortida del propi Assad. Els interessos russos a Síria són limitats (base d'avituallament de Tartús). Potser el Kremlin vol ampliar-los, però no sembla l'opció més factible ni la més probable donats els escassos incentius per a una intervenció de més calat. El que vol Moscou és tenir veu en la presa d'aquesta decisió i, molt probablement, plantejar un marc de negociació més ampli que inclogui Ucraïna-Crimea i la qüestió de les sancions. I per disposar de la carta siriana en aquesta partida, una presència que consolidi la disminuïda porció de territori sota control del règim d'Assad -i, sobretot, que dificulti atacs occidentals sobre bases de l'aviació siriana mitjançant el desplegament de sistemes antiaeris- pot ser suficient.

De moment, la narrativa del Kremlin gira al voltant de la "amença comuna" que representen l'EI i el terrorisme en general. Enfocament que obvia el fet que és Assad i no l'EI -per molt repugnant que ens resulti- el principal generador de refugiats a Síria. Però és una narrativa que encaixa amb els objectius del Kremlin, és a dir, legitimar la seva intervenció a Síria i buscar un vector sobre el qual vehicular el seu reapropament a Occident. Li resulta útil, a més, en altres escenaris com el Caucas -obviant vulneracions massives de drets humans- o Tadjikistan -convertint l'actual ruptura de l'ordre de postguerra de 1997 per part del règim de Emomali Rajmón en un problema de terrorisme islamista-. Però és Ucraïna i el que representa -el reconeixement explícit de la seva esfera d'influència en l'espai postsoviètic- el que mou la intervenció russa.

A diferència de la UE, la diplomàcia russa en general, i el Kremlin en particular, se senten còmodes en contextos de crisi i tendeixen a interpretar-los en clau d'oportunitat. Així, per exemple, tot el que contribueixi a aguditzar les divisions en el si de la Unió Europea coadjuva a l'objectiu del Kremlin de trencar el fràgil consens comunitari al voltant de les sancions i la seva possible renovació al gener de 2016. Des de la perspectiva de Moscou, s'obre la finestra d'oportunitat per a un gran acord que propiciï una certa reconciliació o acomodament amb Occident.

A Ucraïna, per primera vegada des de la signatura dels acords de Minsk II al febrer de 2015, l'alto el foc sembla estar complint-se. Situació que, llevat que es produeixi un col·lapse del Govern de Kiev -una altra de les hipòtesis que estudia Moscou-, pot anticipar una possible congelació del conflicte en Donbas en un escenari similar al de Transnístria a Moldàvia. Al que cal sumar la recent **lluita de poder** dins del govern titella de Donetsk en el que es pot interpretar com un moviment del Kremlin per exercir un control més ferri sobre la insurgència russa, ja que algunes veus locals s'havien plantejat un possible referèndum d'annexió d'aquest territori i Lugansk a la Federació Russa. Però el **Kremlin no contempla** aquesta possibilitat, que l'allunyaria del seu objectiu de capçalera que no és altre que el control estratègic d'Ucraïna o, almenys, la capacitat de bloquejar la seva política exterior.

El respecte de l'alto el foc i els successos a Donetsk reforcen la hipòtesi que Rússia podria estar buscant un gran acord amb el seu desembarcament a Síria. Si és així, no trigarem a saber-ho. De forma indirecta, podrem confirmar-ho amb les entrevistes amb experts europeus afins al pensament del Kremlin que inundaran els mitjans russos (Sputnik, Russia Today) en els pròxims dies en què es defensa la idea de "l'amença comuna" i de "l'oportunitat que ofereix Síria" per superar la ruptura ocasionada per la crisi ucraïnesa. Donada la tendència europea a l'auto-flagel i a assumir la imatge d'un Putin fort i invulnerable, convé que la UE, davant d'una possible negociació, no perdi de vista que és la debilitat -causada per la caiguda dels preus del petroli, l'efecte de les sancions i les incerteses de l'economia xinesa- i no la fortalesa i la confiança el que impulsa aquesta urgència de Moscou.